

KLIC TRIGLAVA

IZ VSEBINE:

- KAJ EMIGRACIJA JE IN KAJ HOČE?
- IZOLACIJA SLOVENSKE LEVICE
- TAJNI JUGOSLOVANSKI DOKUMENT
- OBČNI ZBOR S. P.
- TRŽAŠKI SLOVENCİ NA VLADI

310

MAREC 1965

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097
Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urednik: Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.4.0	Finska:	10.-	Nemčija:	13.-
Argentina:	300.- (700.-)	Francija:	12.-	Švedska:	15.-
Avstralija:	1.10.0 (£A 3)	Italija:	2000.-	Urugvaj:	50.- (110.-)
Avstrija:	40.-	Kanada:	3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.:	3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska

Ideologija in politika

Letošnji 'Zbornik Svobodne Slovenije' objavlja 21 odgovorov na vprašanje "Kaj sodim o komunizmu". V anketi, pri kateri je sodelovalo več dobro poznanih in nekaj manj poznanih javnih delavcev, sta vprašanje in odgovor osvetljena iz vseh mogočih vidikov in nekatere osebne izkušnje splošno podobo le dopolnjujejo. Odgovor, pisan od nekomunistov odnosno v pretežni večini borbenih protikomunistov, seveda ne more biti nič drugega kot obsodba komunističnega nauka in sistema. Vendar pa so se nekateri anketniki potrudili, upoštevati tudi nasprotnikovo stališče in ga skušati razumeti. Prav z ozirom na to poslednje, je celotna anketa daleč več vredna kot bi bila sicer. Kajti, kot sugerira dr. Velikonja, črno - bela predstava komunizma - protikomunizma ne odgovarja politični stvarnosti.

Posebej se nam zdi vredno opozoriti na prispevke duhovnika Lojzeta Ambrožiča, dr. Rudolfa Čuješa, dr. Celestina Jelenca in dr. Jožeta Velikonja. S tem pa neomenjenih prispevkov nič manj ne cenimo.

Toda samo to še ne bi bil razlog, da zopet pišemo o 'Zborniku' na uvodniškem mestu, čeprav zaslužijo izdajatelji čestitko, da so tudi letos pripravili tako zajetno knjigo s pestro in izbrano vsebino, brez katere zares ne bi smel biti noben javni delavec med nami. (Cena 360 velikim stranem je samo 28 s.)

Zadevo omenjamo na tem mestu iz istega razloga, kot smo aprila 1964 komentirali anketo lanskoletnega 'Zbornika' o problemih našega izseljenskega obstoja. Tedanja in sedanja anketa dajeta dobro analizo položaja odn. predmeta - toda obe anketi nista dali praktičnega napotila za bodoče. Za to seveda ne gre kriviti anketnikov, ki so pač odgovarjali na postavljeno vprašanje, dasi so nekateri čutili to pomanjkljivost, pa so se že dotikali meje, ki loči ideologijo od političnega realizma.

Lani smo zapisali: "Ali pa je ('Svobodna Slovenija') tudi sposobna nadaljnje ga koraka in pokazati, kako bi bilo mogoče doseči 'slovensko občestvo'..." Tako tudi letos postavljamo podobno vprašanje: kakšna naj bi bila naša praktična politika do jugoslovanskega komunističnega režima v prvi vrsti in potem do komunističnih režimov na splošno?

Odgovor na to vprašanje je zelo važen, ker omogoča ali onemogoča praktično politiko svobodnih Slovencev do rdečega režima v Jugoslaviji, do zapadnih sil in do ostalih komunističnih režimov vsaj v Evropi. In tu je potreben odgovor na vprašanje: ali smo ideološka ali smo politična emigracija? Odnosno: kakšna je razlika med eno in drugo. Od odgovora je potem odvisno, če smo ali če nismo

v stanju vključiti se v politiko Zapada. Posredno od tega odgovora je tudi odvisno, ali je mogoča široka koncentracija svobodnih Slovencev in če ta potem lahko vpliva na razvoj doma.

Mnenja smo, da s samo ideologijo jugoslovanskega režima na politični fronti ne moremo tolči in mu verjetno niti mnogo ne škodujemo. Najbrž škodujemo komunizmu kot pojavu le v nekaterih predelih sveta, toda zato pa v drugih predelih politično nič ne štejeemo. Pravilen odgovor na gornje vprašanje postaja tem nujnejši, kolikor bolj starijo jugoslovanske rdeče primadone in vstopajo v slovensko in jugoslovansko javnost novi rodovi.

Vsekakor se bomo na to vprašanje ob priliki še povrnili.

PRODANI ALI ZAPELJANI?

"Ali se slovenska levica zaveda odgovornosti pred zgodovino?", smo februarja zapisali v podnaslovu dr. Sfiligojevega članka o Slovencih pod Italijo. Kaže, da se tega ne zaveda, ker tako na Tržaškem kot Goriškem in Koroškem zastopa še naprej politiko, kot jo je sredi februarja povzel iz programa levičarskih koroških Slovencev celovški dopisnik ljubljanskega 'Dela' in ki kajpak po nalogu iz Ljubljane (in verjetno Beograda) velja za vse tri dežele: Titovska organizacija na Koroškem "je ostala zvesta... odločitvi, da koroški Slovenci ne tvorijo več samostojne politične stranke, marveč se kot polnopravni državljani zavestno vključijo v splošno avstrijsko družbeno življenje in se v tem okviru borijo za formiranje politične volje, zavedajoč se, da tako odstranjujejo nevarnost izolacije od družbe, v kateri živijo in v kateri s svojim pozitivnim sodelovanjem na vseh področjih javnega življenja najbolj uspešno prispevajo svoj del ne le za splošni družbeni napredek marveč tudi za uresničevanje svojih narodnih pravic in potreb."

Dogodki ob in po upravnih volitvah na Tržaškem lani novembra so pokazali, da temu ni tako. Zdaj imajo prav tisti, ki so zahtevali, da morajo Slovenci držati vkup in da samo z združenimi močmi lahko nekaj dosežejo. Kajti v demokratični družbi so glasovi, ki štejejo in veljajo. In če bi znanih slovenskih glasov na Tržaškem bilo dvakrat ali trikrat po sedem tisoč in ne le enkrat, bi Slovenci lahko še več dosegli. V politiki so stalni samo interesi. In ko je šlo za te, so tu di italijanske stranke morale popustiti. Če bi tudi demokratični Slovenci sledili svojim slovenskim nasprotnikom in bi se z izolacijo od lastnega naroda vključili v italijansko politično družbo, danes ne bi pomenili ničesar. Položaj na Goriškem je sicer nekoliko drugačen, a celo tam je po nedavnem večinsko-manjšinskem sestanku Krščanska demokracija sklenila, doseči nek sporazum s Slovenci Gotovo bi tudi slovenski glasovi tam več pomenili, če bi jih bilo več. Da jih ni, se moramo Slovenci zahvaliti spet samo slovenski levici na Goriškem, ki se izolira od lastnega naroda. Isto se zdaj dogaja na Koroškem, kjer so sedemkrat končno le odločili, da gredo na deželne volitve z lastno listo. Čeprav ni verjetno, da bodo takoj uspeli, je vendar to pravilen korak: spoznali bodo svojo moč in uredili bodo svoje vrste; vlili bodo samozaupanje v slovensko dušo, in to je pogoj za samozavest. Končno bo moral tudi večinski narod z njimi računati kakor je treba s samostojnim političnim činiteljem.

Zadnji čas je, da slovenski levičarji premislijo, čigavim koristim služijo!

UREDNIŠTVO

Jugoslovanska 'Rdeča knjiga'

Od posebnega dopisnika

Vsako jesen obhajajo v vzhodno evropskih državah obletnico prihoda Rdeče armade in osvoboditve izpod nemškega jarma. Lani, ob dvajsetletnici, so bile te proslave še posebej slovesne. Priključila se jim je tudi Jugoslavija, četudi se noče šteti za sovjetskega satelita. Glavni vzrok teh svečanosti je v tem, da hočejo komunistične vlade ublažiti slabe spomine, ki jih ima prebivalstvo na sovjetsko vojsko; odnosno, komunisti se trudijo na vse načine, da bi bili zločini, ki so jih storili Rdeči vojaki, čimprej pozabljeni.

Da so se ti zločini vršili v prvi vrsti v deželah, ki so bile Hitlerjeve zaveznice, nikogar preveč ne čudi, pa čeprav bi bilo pričakovati v 20. stoletju, da bi se zmagovite čete te ali one dežele pač ponašale viteško in kulturno.

Toda zadeva postane bolj kočljiva, če se vprašamo, kako se je ponašala Rdeča armada v Jugoslaviji, ki je bila vse od leta 1941. zaveznica Sovjetske zveze, in kjer je komunistična partija kot prva in edina v Kominterni organizirala partizanstvo strogo po predpisih in odredbah Moskve. Dalje je bila jugoslovanska komunistična partija tudi edina, ki je prosila Sovjetsko zvezo, naj pošlje svoje čete na ozemlje Jugoslavije. Te so po prihodu iz sovražne Romunije našle v zavezniški in prijateljski Jugoslaviji komunistično vojsko, ki je bila vojaško in politično organizirana točno po sovjetskem vzorcu.

Vendar pa se ni sovjetska armada v Jugoslaviji obnašala popolnoma nič drugače kot se je vedla na Madžarskem, Romuniji, Bolgariji in kajpak tudi v Nemčiji. To je prisililo Tita, da se je pritožil pti Stalinu. Dejansko je ironija v tem, da so bili jugoslovanski komunisti, ki so sami zverinsko pobijali domače prebivalstvo, zaradi ljudskega srda prisiljeni storiti korake v Moskvi, ki pa seveda niso imeli nobenega uspeha. Nasprotno, sovjetski komunisti so smatrali njihovo pritožbo kot žalitev sovjetske vojske, nakar so morali jugoslovanski komunisti obmolkniti in mirno prenašati ter gledati divjanje sovjetske soldateske. Najhuje pa je bilo za jugoslovanske komuniste, da so jih sovjetski oficirji smatrali za manjvredne in da so jim ob vsaki priliki zabrusili, da so jih Sovjeti osvobodili, medtem ko so partizani razcapana drhal, ki dela samo nered in zmešnjavo.

Ko je bila leta 1948. Komunistična partija Jugoslavije izključena iz Kominforma in je prišlo do zelo napetih odnosov med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo, se je tudi Tito spomnil, kaj je uganjala sovjetska soldateska po njegovi deželi. To je hotel uporabiti za svojo obrambo, zlasti potem, ko je Stalin pogrel še danes nerešeno vprašanje, kdo je Tito: on ni iz Kumrovca, ampak je sin nekega "židovskega buržuja" iz Odese, je trdil Stalin. To je Tita hudo zadelo, pa je odločil, da mu bo vrnil milo za drago.

Tako je dobil general Jovanović nalogo, da z pomočjo posebnega odbora zbere vse podatke o ponašanju "osvobodilne" sovjetske armade. Po skoro treh letih intenzivnega zbiranja je tričlanski odbor svoj posel opravil in v začetku leta 1953. je šlo vse gradivo v tiskarno, kjer so tiskali knjigo z naslovom "Zločini pod plaštom socializma". Naklada je bila 8000 izvodov. Ko je bila knjiga dotiskana, je pa prišlo naročilo od strani komunistične partije, da naj se vsa nakla

da zadrži v tiskarni in še ne stavi v promet. Pomladi 1954. pa je prišlo novo povelje, da ne sme noben izvod za nobeno ceno iz tiskarne. Potem je prišel oficir, naložili so vse izvode na kamijon in jih odpeljali v neko tovarno blizu Beograda, kjer so vse zažgali. Ne vseh, kajti en izvod je vendarle prišel na Zapad in tako danes svet ve, kaj so počeli Rdeči vojaki po Jugoslaviji in kaj so mislili jugoslovanski komunisti o svojih socialističnih bratcih.

Kaj je bil razlog, da so knjigo uničili? Najverjetnejša razlaga je, da se je zdela ta obtožba Sovjetom tako huda, da so v razgovorih med Hruščevom in Titom postavili uničenje knjige kot pogoj za vzpostavitev prijateljskih odnosov. Za grozili so še, da sicer tudi oni lahko kaj objavijo, kar bi bilo neprijetno za Tita.

Da bi dobili tudi bravci 'Klica Triglava' vsaj približno podobo tega, kar je delal komunizem v praksi, objavljam nekaj izvlečkov iz omenjene knjige:

POSLEDICA VOJNE ALI SISTEMA ?

Izkazalo se je, da zločini, izvršeni od sovjetskih čet v Jugoslaviji niso bili divjanje neodgovornih posameznikov, nego je to manifestacija sistema, državnega kapitalizma, kateremu je podvržena tudi sovjetska vojska. Samo imperialistična politika in samo imperialistična vojska, ki sta na ta način pokazale svoj pravi obraz, so mogle tako postopati.

Bilo je očitno, da takšna praksa nima prav nič skupnega s socializmom in s komunizmom, v imenu katerega se je baje sovjetska vojska borila.

Posebno se mora poudariti, da so ti zločini bili izvršeni od sovjetskih čet v Jugoslaviji, v deželi, katero so v Moskvi na ves glas proglasili kot prijateljsko in bratsko državo. Kakšne zločine so te čete šele izvršile v deželah, ktere so bili od njih označene kot sovražne?!

Ta knjiga je samo deloma dokument tistega obdobja. Napisano je vse na podlagi zbranih izpovedb očitincev, posebno pa onih iz vrst narodne vojske. V tej knjigi navedeni slučajji so samo majhen odstotek divjanja in zločinov, ki so jih izvršile sovjetske čete v naši deželi. Kar je prikazano pod posameznimi naslovi, je le delno, nikakor pa izčrpno.

Brez vsake moralne tankovestnosti in brez najprimitivnejših zapovedi človečnosti so pripadniki sovjetske vojske opravičevali divjanje sovjetskih vojakov zelo pogosto z besedami: 'Vojna je vojna! To naj bi po njihovem mnenju pomenilo, da je vse dovoljeno, da ni zakonov, da ni predpisov in vsa divjanja so zato opravičljiva. Po njihovem "marksističnem" naziranju o vojni, so bila masovna posilstva žen, sester in hčerk zaveznikov dovoljena. Ta teorija je dovolila tudi plenjenje, ropanje, umore, mučenje in slično. Če se govori o posilstvih, se mora pibiti, da so bili pri teh udeleženi od najvišjega oficirja do najnavadnejšega vojaka v enaki meri. Pred ničemer se niso ustrašili. Posiljevali so starke in mladoletne deklice. Posiljevali so žene pred očmi njihovih mož. Posiljevali so hčerke pred očmi očetov, sester in bratov. In to na trgih, v kavarnah, v kinih. Na cestah in v parkih. V privatnih stanovanjih in v svojih uradih. Povsod so posiljevali žene, kot da bi bilo za to izdano splošno povelje.

Toda njihovi zločini se niso omejili samo na posilstva. Pripadniki sovjetske vojske so poskušali mnogokrat te svoje zločine zbrisati z drugimi, to je z umori.

Zločinov in zgodovinstev v takšni meri je bilo v zgodovini zelo malo.

NEKAJ IZVLEČKOV IZ POSAMEZNIH POGLAVIJ

Kapetan jugoslovanske narodne vojske Mate Blažinović pravi, da je po osvoboditvi Beograda v jeseni 1944 na pločniku pred hotelom Balkan zalotil dva sovjetska oficirja, ki sta posiljevala neko ženo. Eden od teh oficirjev je stal na straži in s pištolo v roki podil mimoidoče na drugo stran ceste, medtem ko se je vrgel njegov tovariš na ženo, ki je obupno kričala na pomoč. Brez sramu sta nato menjala vloge.

V neki vasi blizu Slavonske Požege še danes pripovedujejo, kako je spomladi 1945 poročnik sovjetske vojske posilil trinajstletno deklico. Naš vojak, ki je slišal njeno obupno kričanje, je poklical našega komisarja. Ta je prišel in poročniku očital njegov zločin. Poročnik je odgovoril: Mi smo vašo deželo osvobodili in lahko delamo z vašimi ženami kar hočemo.

Kapetan Dušan Radulović poroča:

V začetku decembra je nočna straža privedla v našo vojašnico 14 letno deklico, ki nam je povedala o svoji ne

sreči. Sovjetski oficir jo je posilil. Na vprašanje, če bi tega oficirja spoznala, nas je vodila v hotel Moskva in nam pokazala sovjetskega podpolkovnika. Deklico smo poslali v bolnišnico, kjer je sedem dni za tem umrla.

Med borbami na sremski fronti je sovjetski divizijski poveljnik dal nalog, da se morajo vse moške osebe stare nad 10 let zbrati na gotovem prostoru, da bodo izvršili vojaško nalogo. Ko so možje zapustili hiše, je vpadel v vas sovjetki polk. Vse žene in mnogo deklic je bilo posiljenih.

V okolici Bora še danes govorijo o neverjetnem dogodku, da je pet sovjetskih oficirjev vdrlo v ženski del kaznilnice in tam vse ženske po vrsti posilili. Dva očitvidca poročata, da sta dva oficirja s pištolami stala na straži. Očitvidec poroča, da je več žensk kot brez uma hotelo skočiti skozi okna.

Jovan Buršac poroča, kako so sovjetski vojaki divjali po vaseh, se napili in posiljevali žene. V neki vasi pri Rankovičevu je 15 vojakov sovjetske vojske posililo ženo kmeta, ki je moral gledati cel prizor. Žena je še isti dan umrla.

V Novem Sadu so trije sovjetski oficirji posilili Anko Pergar javno pred vsemi ljudmi. Pustili so jo na tleh z zvezanimi rokami in nogami. Čez nekaj dni se je obesila.

MAJOR JE NAPRAVIL RED

Vojak Josip Dorožmal poroča sledeče:

Šli smo z ruskimi oficirji v vas Bajšo, da dobimo hrano. V neki hiši smo našli gospodarja in ženo. Sedemnajstletna hči se je skrila v hlevu. Major je dal povelje, da se pripravi kaj za jesti, medtem ko je šel stotnik z dvema vojakoma v hlev, da vzame nekaj živine. Tu so našli hčerko in jo vsi trije posilili. Na njeno kričanje je pohitel v hlev major in mislili smo, da bo energično napravil red. Toda major je ukazal vojaku, da stoji s pištolo na straži in je še sam posilil deklico vpricho vseh. Med tem je namestnik komisarja baterije posilil gospodinjo, a en vojak je ves čas imel pištolo naperjeno na moža.

V vasi Arač pri Zrenjaninu je 10 sovjetskih vojakov posililo šestdesetletno staro. Slične bestijalnosti so bile zagrešene v Novem Zedniku pri Subotici, v Topoli, v vasi Čurug pri Bečeju, v Borzilovici in še v drugih krajih. V vasi Čukojevac so posilili osemdesetletno staro, ki je takoj nato umrla.

Iz Kruševca sta šla dva sovjetska vojaka v Trstenik in sta srečala štirinajstletno deklico, ki je pasla ovce. Hotela sta jo posiliti. Deklica je obupno kričala in skušala pobegniti; vlovila sta jo in ker si vojaka nista bila edina, kateri bi jo prvi posilil, je eden potegnil pištolo in ustrelil drugega. Nato je preživel deklico posilil.

Vojak C. Petrovič poroča, da je neka kmetica iz vasi Baroševac pri Lazarevcu bila posiljena od dvajsetih sovjetskih vojakov, zbolela in umrla.

Major B. Šrić poroča sledeče:

V začetku 1945 sem se nahajal s svojo edinico v Kuli v Bački, kjer so bile tudi sovjetske čete. Nekega dne je pri tekla k meni popolnoma naga starejša ženska. "Rešite me," je kričala. Po obrazu in roki je imela rane prizadejane z nožem. Povedala je, da sta dva vojaka in dva podčastnika vdrila v hišo, posilila njo in obe hčerki, odvezla uhane in prstane in razen tega še dve zlati uri in 30.000 dinarjev. Šli smo v hišo in našli obe hčerki popolnoma nagi in zvezani. Sovjetski vojaki so ju mučili z udarci in zahtevali še več zlatnine. Tri se nam je posrečilo zvezati in odpeljati.

Kapetan P. Opačić poroča, da sta v Kovinu dva sovjetska podporočnika posilila dvanajstletno deklico in da sovjetki vojaki noč in dan napadajo žene brez sramu.

V neki vasi pri Trsteniku je pet sovjetskih vojakov posililo deklico vpricho staršev. Starši so jo branili in so bili umorjeni. Posiljena hčerka je kmalu za tem umrla.

Vojak Pero Vrčinac poroča naslednje:

V Futogu je v samotni hišici živel šestdesetletna Danica Jezdić. Prišli so sovjetski vojaki in zahtevali žganja. Starica je bila uboga in ni mogla ustreči. Nato so jo vsi po vrsti posilili in končno umorili.

PO POSILSTVU - HARMONIKA

Jože Farkaš poroča sledeče:

Konec leta 1944 sem bil natak v gostilni "Zlati rog" v Lendavi. Nekega dne je prišla mimo gostilna žena, ki je nesla v jerbasu hrano svojemu možu. Iz gostilne sta priletela dva sovjetska vojaka in odvezla ženo v gostilno, kjer je bilo še sedem vojakov. Zaprli so se v sobo, odkoder smo slišali kričanje žene in kasneje salvo iz mašinske pištole. Vojaki so zapustili gostilno in si pri odhodu še zapenjali hlače. Ko smo stopili v sobo, smo našli ženo mrtvo v postelji, njeno obleko raztrgano in telo polno modrih lis. V roki je še imela čop svojih las. Spolovilo je bilo s strelj razmesarjeno. Po tem slučaju si nobena žena v Lendavi ni upala več na cesto.

V februarju 1945 je 16 sovjetskih vojakov v neki vasi ob madžarski meji posililo trinajstletno deklico. Šestnajsti,

ki jo je posilil, ji je z nožem prerezal trebuh od spolovila do popka. Nato so sedli v sosednjo sobo in igrali harmoniko.

Lidija Mesaroš iz okolice Subotice je končala v norišnici, potem ko jo je posililo 20 sovjetskih vojakov.

V vasi Čitluk pri Rankovičevu se spominjajo sledečega odvratnega zločina. Krajevni odbor je razdelil sovjetske oficirje na posamezne hiše. V hišo kmeta Popovića sta prišla dva oficirja in dva vojaka. Pogoščeni so bili prisrčno in obilno. Ko so že dovolj pili, so hoteli posiliti hčerko Milevo. Očeta, ki jo je hotel braniti, je eden od oficirjev ustrelil s pištolo. Nato so posilili hčer in njeno mater in obe umorili.

Pri sv. Miklavžu je prišlo aprila 1945 osem sovjetskih oficirjev v hišo Andreja Filipovića. Zahtevali so jedačo in pijačo. Oficirji so nato nagnali očeta iz hiše in vsi po vrsti posilili njegovo hči. Potem so zahtevali od nje, da jim prinese vodo iz studenca. Ko se je deklica nagnila v studenec, jo je sovjetski vojak na mig oficirja pahnil v vodo.

Franc Strišek poroča, da so sovjetski oficirji zvbili štiri deklice iz vasi, na kar so jih posilili. Potem so jim pustili zbežati in streljali za njimi. Tri so ubili, ena se je rešila.

V vasi Modran so vdrlí sovjetski vojaki v hišo kmeta Marića. Njegova hči Jela je bila posliljena od šestih vojakov in nato umorjena.

V oktobru 1944 je skupina sovjetskih podoficirjev ponudila v Obrenovcu jugoslovanski partizanski zdravnici pišto lo in uro, da bi šla z njimi v posteljo. Ker je odklonila, so jo s silo odvlekli iz mesta, posilili in nato umorili.

Mileta Aradžaški, kmet iz Mokrine pri Kikindi, je imel v gosteh sovjetske vojake. Ker so nadlegovali njegovo sedemnajstletno hčerko Miletino, jo je branil. Prišlo je do pretepa, med katerim je hčerka zabodla z nožem enega od svojih napadalcev. Sovjetski vojaki so se maščevali s tem, da so očeta privezali za repe dveh konj in ga raztrgali na dvoje vpričo nje.

Malo je bilo v zgodovini zločinov in grozodejstev v taki meri. Tukaj so navedeni samo nekateri izmed tisočev podobnih slučajev.

Kapetan Dušan Panajatović poroča, da so sovjetski vojaki posilili mater, a dojenčka v zibelki zadavili.

V Temerinu so v neki hiši posilili vse ženske in nato poklali celo rodbino.

NORI NA URE

Dragocenosti so bile pogosto vzrok za umor. Major Hinković javlja sledeči slučaj:

Februarja 1945 so trije podčastniki sovjetske vojske umorili zakonca, ki nista hotela izročiti svojih zapestnih ur. Isto se je zgodilo v Subotici z nekim mladeničem, učiteljico Štefanović v Mokrinu, nekim Pergelom v Adi, dvema delavcema v Beogradu, nekim našim vojakom v Somboru, neko deklico v Subotici in mnogimi drugimi.

Forin Osmanić priča:

V Sremski Mitrovici je sovjetski major Zahariov na javni cesti ustrelil civilista, ki mu ni hotel izročiti ure. Major je pripadal 34. artilerijskemu polku.

Trije sovjetski oficirji so ubili na Terazijah v Beogradu urarja, ker se je branil, ko so ropali njegovo trgovino.

Kapetan Janko Popović poroča:

Oktobra 1944 sem prišel s patroljo v okolico Iloka. V neki kmečki hiši sem opazil luč in smo šli tja. Pred hišo smo našli dvoje trupel, šestdesetletnega moža in ženo. Krvavela sta iz številnih ran. V hiši smo zalotili dva sovjetska oficirja, ki sta imela na mizi pred seboj steklenico vina in pečeno prase.

Vojak Branislav Milošević poroča:

10. oktobra 1944 sem bil očevidec dogodka, ki ga ne bom nikdar pozabil in ki mi je za vedno vzel vero v človečnost in moralo sovjetske vojske. Sovjetski vojak je hitel po glavni ulici. Za njim je šel ujeti Navec z na stran povešeno glavo in je močno krvavel. Pogledal sem bližje in se zgrozil, ko sem videl, da je sovjetski vojak ujetemu Nemcu vtaknil svoj kazalec v prerezani jezik in ga tako vlekel za seboj.

Je to dostojno za zmagovalca? Ali se lahko tako ravna z ujetimi sovražniki? Načela človečnosti ne morejo nika kor dopustiti takšnega ogabnega mučenja ujetih sovražnikov, četudi gre za ujete fašiste, katerih zločini so splošno znani. Tako se obnašajo napram ujetim sovražnim vojakom samo tisti, ki se sami poslužujejo fašističnih metod.

SOVJETSKA VOJNA VZGOJA

Kako naj si razlagamo, da so se cele skupine sovjetskih oficirjev in vojakov v poletju 1945 kopale popolnoma gole v somborškem kanalu skupaj z ženskami iz njihove vojske in to javno pred vsemi ljudmi? Ali v Horgošu, kjer je sovjetski vojak na trgu javno pred ljudmi spolno občeval s pripadnico sovjetske vojske? Da tukaj ni šlo za posamezne slučaje, temveč za sistem vzgoje in moralne prakse sovjetov, kaže sledeči slučaj:

Kapetan Z. M. poroča: Ko smo se vračali iz ujetništva v Nemčiji, smo se peljali skozi kraje, ki so bili zasedeni

od sovjetskih čet. Na neki postaji, kjer smo dlje časa stali, smo izstopili, da si ogledamo sovjetske edinice. Približal se nam je ženski oklopniški bataljon. Kolona se je ustavila, ženske so poskakale iz oklopnikov in vsaka je prišla enega moškega, bodisi oficirja ali navadnega vojaka in ga vlekla k vagonom. Brez sramu so začele ženske javno posiljevati moške.

Podoben slučaj sovjetske "vojne vzgoje" je tudi sledeči:

V neki hiši v Subotici je bil štab sovjetske edinice. Vsak večer so bila prirejena popivanja, katerih so se udeležili tudi ženski oficirji sovjetske vojske. Med popivanjem so se moški in ženske do golega slekli in se sprehajali po hiši. Pri tem je važno, da je šlo za oficirje, da ne bi kdo mislil, da so ti bili boljši. Nasprotno, ravno oni so bili in cimatorji takšne nemoralnosti. To izrecno ugotavljamo. Bilo bi zmotno razlikovati oficirje od moštva, kajti vsi so imeli enako miselnost.

Ljubislav Pavlović iz okolice Kuršumljije poroča:

Oktober 1945 so prišli štirje oficirji in en ženski oficir v našo vas. Bilo je veliko zborovanje, katerega se je udeležilo mnogo civilistov in vojakov. Sovjetski oficirji so prišli z jeepom in šli takoj v gostilno. Kmalu nato je prišel eden izmed njih z ženskim oficirjem iz gostilne in se podal k jeepu. Ljudje so mislili, da imajo pred seboj predstavnike velikega ruskega naroda, toda ko sta pred vsemi začela v jeepu spolno občevati, so se ljudje z gnusom in primernimi komentarji odstranili.

Sovjetski oficirji so se v jezeru pri Paliću stalno kopali z ženskami popolnoma goli. Prebivalstvo jih je z zgražanjem opazovalo. Očividec Gabor Bečkeji je takole komentiral njihovo ponašanje:

Pripadniki sovjetske vojske kažejo tako mero nekulturnosti, da bi se moral vsak človek sramovati. Nekega dne sem opazoval, kako so trije sovjetski vojaki skočili popolnoma goli z mostu na Tisi, plavali, prišli ven in se nagi sprehajali po promenadi. Ljudje so ostro reagirali, toda Rusi so rekli: v vodi ni nobene kulture.

Bilo bi odveč navajati še več slučajev. Toda eno moramo reči: taki in slični slučajji so bili v Subotici, Senti, Sremski Kamenici, vasi Lužane, v vaseh okoli Murske Sobote in v vaseh in mestih Jugoslavije, ki so ležala na poti sovjetske "osvobodilne vojske" in ki ne bodo nikdar pozabljeni. Pripadniki sovjetske vojske so vsled svojega nepojmljivega naziranja o morali in vsled svoje "kulture" zapustili povsod večne sledove.

+

Tako na dolgo in široko opisuje titovska knjiga komunistične tovariše iz Sovjetske zveze. Vrstijo se primeri o napadih sovjetskih vojakov in oficirjev, o orogijah, pri katerih so prednjačili oficirji, o dogodkih, ki so dokazovali, da človekovo življenje v Sovjetski zvezi ni imelo nobene vrednosti, da so z lastnimi ljudmi oziroma vojaki postopali na isti način kot s sovražnikom, da se za ranjenec sploh niso brigali in da je bila vsa sovjetska vojska prepojena z brezmejno surovostjo. Knjiga navaja primere plenjenja in ropanja, tatvine in uničevanja tuje imovine, kjer so se spet najbolj izkazali oficirji...

Ko človek prebere knjigo, stoji pred vprašanjem: kakšno zaščito je imel jugoslovanski državljani pri lastni domači komunistični oblasti pred takim divjim vedenjem sovjetske soldateske? Odgovor je jasen in porazen: none!

In iz tega sledi novo vprašanje: Ali pa so se jugoslovanski komunisti sploh mogli in smeli zgražati, ko pa so sami zagrešili slične zločine proti lastnim jugoslovanskim državljanom? In če so kje protestirali proti sovjetski soldateski, koliko vrednosti je imelo tako ogorčenje, ki je splahnelo v nič, kakor hitro so to zahtevali neinteresi jugoslovanske države ampak interesi komunistične klike.

Vsekakor je šlo ob proslavi dvajsetletnice sovjetske "osvoboditve" za cinizem prvega razreda, saj so sami jugoslovanski komunisti s svojo "Rdečo knjigo" samo nekaj let prej bili pripravljani pričati urbi et orbi o rdečih zločinih.

Vmes je posegla usoda in neposredno pred slavnostjo nad Avalo, simbolom jugoslovanske svobode, razbila letalo, v katerem so potovali na slavnost sovjetski predstavniki. Mar nista dobila Tito in Kremelj s to nesrečo opomin, da bo žji mlini meljejo počasi a gotovo?

SLOVENSKA PRAVDA

Od političnega sodelavca

Šesti redni občni zbor 'Slovenske Pravde', ki je potekal pismenim potem nekaj več kot eno leto, je bil zaključen 1. marca. Ob tej priliki je bilo izdano posebno "Poročilo za tisk", v katerem je na kratko povzeto delovanje 'Slovenske Pravde' v obdobju med V. in VI. rednim občnim zborom. "Poročilo" je bilo dostavljeno skoro vsem slovenskim, hrvatskim in srbskim listom v zamejstvu.

Okrog ena tretjina članov SP deluje tudi v drugih organizacijah, slovenskih in tujih, v deželah bivanja. To jim daje večjo razgledanost, objektivnost in strpnost, ko proučujejo naše slovenske razmere in probleme ter iščejo primernih rešitev. Iz "Poročila" je razvidno, da se SP ni izneverila svojemu nestranskemu značaju in da želi še nadalje "družiti Slovence, ki so voljni pospeševati demokratične odnose v našem političnem življenju in se boriti za tako politično delovanje, ki bo podvrženo kritiki in oceni javnega mnenja". S tem namenom SP tudi "omogoča svobodno razpravo in izražanje mnenja o vseh vprašanjih, ki zanimajo politično misleče Slovence doma in v tujini, in daje v mejah možnosti na razpolago prostor v 'Klicu Triglava' tako posameznikom kot organizacijam in skupinam ne glede na njihovo politično opredeljenost".

V preteklem obdobju je izšlo za člane SP sedem številčk internih 'Razgovorov Slovenske Pravde', ki so proučevali vprašanja slovenske manjšine in potujčevanja, vprašanje demokracije, agrarno vprašanje, "srbizacijo" Slovenije, itd. Poročili o vprašanju "srbizacije Slovenije" in o vprašanju "ekonomskega izkoriščanja Slovenije s strani Beograda" še nista bili pripravljene za ta občni zbor. Poročilo pravi, da so bile na občnem zboru poudarjene v tej zvezi težave pri sestavljanju takih poročil, ker niso na razpolago vsi potrebni podatki, kakor tudi "da si je možno na podlagi posameznih vesti odnosno glasov ustvariti zelo eno-

---

⊖ Stojimo pa še pred drugim vprašanjem: ali je ruski narod morda res takšen, kot so nam ga hoteli predstaviti njegovi oboroženi predstavniki? Statistika pravi, da je bilo pri pohodu v Evropo posiljenih od sovjetskih vojakov najmanj šest milijonov žensk. Samo v Budimpešti je prve mesece njihove zasedbe dobilo tristo tisoč posiljenih žena dovoljenje za umetni splav. Kdor pozna ruski narod, ta bo pritrdil, da mu je odvratna taka komunistična nemoralnost. To morejo dalje potrditi vsi, ki so v prvi svetovni vojni služili na ruski fronti ali pa postali ruski ujetniki. Nihče se ni pritoževal nad slabim ravnanjem in ni bilo slišati, da bi ruski vojaki, ki so vdrl v vzhodno Prusijo in v Galicijo, zagrešili tako gnusne zločine, kot jih je izvrševala sovjetska vojska slabih trideset let pozneje.

Če se je Djilas čudil nad tem, misleč, da se bodo sovjetski oficirji ponašali kot angleški častniki, je moral to zvedeti od domačih ali pa kje brati. Ker je bil premlad, sam tega ni mogel ugotoviti. Bral pa je lahko, da sta bila ruski oficir in vojak v prvi svetovni vojni plemenita nasprotnika in da zlasti ruski carski oficirji niso bili v vedenju nič drugačni od častnikov zapadnih vojska.

Zaključek je jasen: Dvajsetletna komunistična vzgoja je ruskega človeka poživinila in mu dala tako moralno, kot jo je zastopal samo komunizem. In temu so priče sami jugoslovanski komunisti; še več: oni sami so dokaz za to!

stransko mišljenje!". Ni dvoma, da so nekateri v emigraciji zelo hitro pripravljani proglašati tako enostransko mišljenje za dejstvo.

V skladu z resolucijami sprejetimi na V. občnem zboru, je izvršni odbor na daljeval z obveščanjem tuje javnosti o stanju v domovini in o življenju slovenske manjšine v Avstriji in Italiji, zlasti s cerkvenim položajem na Koroškem. Važno vlogo je igral 'Klic Triglava' in njegova poročila ter komentarje so tudi v preteklem obdobju ponatiskovali številni emigrantski časopisi.

TISKOVNA ZADRUGA

V septembru 1963. je 'Slovenska Pravda' priredila v Londonu seminar pod naslovom "Kakšno politiko Zapada do Jugoslavije hočemo?", na katerega je povabila okrog petdeset Slovencev, Hrvatov in Srbov. "Poročilo za tisk" pravi, da se precejšnje število povabljenih ni odzvalo, "ker so imeli pomisleke, da bi sedli za isto mizo z onimi, s katerimi se politično ne strinjajo, čeprav ni imel seminar nobene zveze s politično odnosno organizacijsko opredeljenostjo". Slovenska Pravda seveda ni edina, ki je naletela na takšne težave in to ne le če je šlo za Hrvate in Srbe, ampak tudi če je šlo za Srbe in Srbe, Hrvate in Hrvate, itd. To je precej tipičen emigrantski pojav.

Dokaj uspele intervjuje, ki jih je imel svoje čase g. Vekoslav Farkaš z emigrantskimi političnimi osebnostmi, so v preteklem obdobju nadomestili članki, ki so jih za 'Klic Triglava' napisale za to povabljene osebe. Vse to je krepilo svobodo govora in svobodo tiska. V skladu z resolucijo o krepitvi sredstev javnega mnjenja pa je bilo po številnih internih debatah preko tajniških okrožnic in strokovnih referatov odločeno, da člani Slovenske Pravde z lastnimi sredstvi kupijo potrebne stroje za tiskanje 'Klica Triglava' po offset sistemu. Pravkar zaključeni občni zbor je sprejel resolucijo, s katero je ustanovil "Tiskovno zadrugo Klica Triglava" "kot samostojno ustanovo v okviru Slovenske Pravde, katere člani bodo vsi oni člani Slovenske Pravde, ki so ali še bodo prispevali k na kupu strojev za tiskanje Klica Triglava in katero bo vodila uprava, izvoljena v ta namen od članov zadruge". Slovenska Pravda je pri Zadrugi udeležena s posebnim posojilom, za čigar kritje je bil ustanovljen "Tiskovni sklad", kamor lahko prispevajo vsi prijatelji Slovenske Pravde in 'Klica Triglava'.

Iz organizacijskega življenja omenja 'Poročilo za tisk' še dejstvo, da je bil ukinjen "Socialni sklad 29. oktobra" zaradi usahnitve virov, a da je njegovo funkcijo prevzel izvršni odbor, ki je nadaljeval s socialnimi akcijami, kadar se je pokazala potreba.

PRIPOROČILA IN RESOLUCIJE

Od političnih resolucij, ki so bile sprejete na pravkar končanem zborovanju, so najvažnejše tri:

Ena "priporoča izvršnemu odboru, naj prouči možnosti sodelovanja med vsemi demokratičnimi Slovenci, zaradi zaščite slovenskih interesov, kjerkoli so ti ogroženi, in naj skuša pomirjevalno vplivati, če se med demokratičnimi Slovenci pojavijo spori, ki so posledica zaslepljenosti in prenagljenosti posameznikov". To "priporočilo izvršnemu odboru" je v skladu s pravili SP, po katerih politične resolucije občnega zbora vežejo izvršni odbor kot celoto, a predstavljajo samo "priporočilo" članstvu, da se po njih ravna, toda ga ne obvezujejo.

Edino resolucije organizacijske narave obvezujejo tako izvršni odbor kot člane. S tem je očitvidno preprečena vsaka partijska uniformiranost, ki je pri Slovenski Pravdi zaradi njenega značaja nemogoča, obenem pa daje možnost njenemu izvršnemu organu, da se ravna po želji večine članstva.

Druga resolucija pravi, da "Slovenska Pravda pozdravlja vsako prizadevanje, ki naj privede do zbližanja in sodelovanja med svobodnimi in demokratičnimi Slovenci in med njimi ter pripadniki ostalih jugoslovanskih narodov; smatra, da je bil stanstedski sestanek marca meseca 1963. pozitiven korak v gornjem smislu, a poudarja, da ima vsak politični sporazum, zlasti v naših prilikah, le tolikšno moč, kolikor uživa podporo predvsem aktivnih in politično zavodnih sil, in da je zato vsako nasilno omejevanje kroga sporazumevajočih škodljivo namenu samemu; je mnenja, da sicer občudovanja vredno prizadevanje, da se končno najde skupna formula v svobodi, to ne bi smelo iti predaleč in pozabiti, da se v domovini kljub totalitarnemu režimu čas in politični razvoj nista ustavila in da je zato sleherni emigrantski politični načrt na dolgo dobo politično le toliko vreden, kolikor odgovarja razpoloženju narodovih sil v domovini, pred vsem novih rodov, kakorkoli je to že težko zanesljivo ugotavljati; in poudarja, da vse take in podobne politične akte ne gre skrivati pred javnostjo kot se je v tolikšni meri dogodilo s stanstedskim načrtom demokratične alternative."

Občni zbor je tudi sprejel resolucijo, ki pravi, da "Slovenska Pravda izraža iskreno zadovoljstvo nad osebnimi stiki, ki so bili storjeni v domovini med katoliško in pravoslavno Cerkvijo; poudarja, da je to najboljša pot, ki vodi ne le do krščanskega zedinjenja ampak tudi do medsebojnega sožitja južnoslovanskih narodov, kakršnekoli politične oblike in ustanove so si ali si bodo ustvarili, saj bodo ostali sosedje in je predvsem v korist duhovnega in materialnega napredka vseh skupaj ali slehernega posameznega naroda, da vlada med njimi 'mir božji'; pričakuje, da bo tudi v jugoslovanski emigraciji čimpreje prišlo do ekumenskih stikov; in pozdravlja prizadevanje 'Klica Triglava' v gornjem smislu'.

NOVO VODSTVO

V izvršni odbor so bili izvoljeni gg. Pavle Borštnik, Vekoslav Farkaš, Boris Kresnik, Dušan Pleničar, dr. Ljubo Sirc, Štefan Tomažič in Lojze Zupan.

Za nadzornika je bil izvoljen g. Ivan Stanič, a za njegovega namestnika jebil izbran g. Tone Gradnik.

PRED ZAKLJUČKOM LISTA:

Iz Gorice poroča naš dopisnik, da se je koncem februarja mudil v Rimu sovodenski župan (gl. KT 309) zaradi goriškega regulacijskega načrta, ki se vsled nameravanega industrijskega področja nekako naslanja na bodoči sovodenski regulacijski načrt. Če ta uspe, so štandreškimi slovenskim kmetovavcem dnevi šteti, a obe vasi, Sovodnje in Štandrež, bosta tekom časa neizogibno postali italijanski. Sovodenski župan, ki pripada slovenski Levici, je v Rimu v glavnem pristal na načrt in s tem očitvidno zatajil koristi slovenske manjšine, dasi je lani obljubil, da ne bo ničesar ukrenil, ne da bi se prej posvetoval z vsemi slovenskimi predstavniki. Postavlja se vprašanje, če ne gre za zločinski načrt slovenskih levičarjev, da se s pomočjo Italijanov uniči števerjanska občina, ki je v rokah slovenskih Demokratov.

'SLOVENSKA SKUPNOST' - VLADNA STRANKA

TRŽAŠKI SLOVENSKI DEMOKRATI PRED REORGANIZACIJO

Od našega dopisnika

Trst, 1. marca.

Brez dvoma najvažnejši politični dogodek v povojni zgodovini tržaških Slovencev je dejstvo, da "Slovenska skupnost" aktivno sodeluje v javnih upravah na tržaškem ozemlju. Po upravnih volitvah dne 22. novembra lani, na katerih je lista "Slovenske skupnosti" prejela sedem tisoč glasov, so stranke leve sredine: Krščanska demokracija, Socialni demokrati in Nennijevi socialisti povabili predstavnike "Slovenske skupnosti" na politične razgovore. Tu pa so se slovenski predstavniki hoteli najprej prepričati o dobri volji italijanskih strank, da prično resno reševati probleme, ki tarejo slovensko javnost na Tržaškem. "Slovenska skupnost" je na teh pogajanjih predložila štiri zahteve, ki bi jih naj italijanske stranke sprejele v okvir političnega sporazuma: 1) ustanovitev paritetne komisije, ki bi v celoti preučila slovensko vprašanje; 2) dokončna preprečitev umetnega naseljevanja (gradnje begunskih naselij na slovenski zemlji); 3) zastopstvo Slovencev v upravnih komisijah, in 4) načelo, da se v slovenskih občinah izvoli slovenski župan.

Nadaljnja pogajanja so se razvijala zelo počasi, kajti sredinsko levičarske stranke so se v lastnih vrstah morale boriti proti narodnim nestrpnejšem, katerih štejejo lepo število, "Slovenska skupnost" pa je morala zavračati hude napade komunističnih in titovskih organizacij. Tržaška KPI je na primer preplavila kraške vasi z lepaki in letaki, ki besedičijo o mešetarjenju in izdajstvu predstavnikov "Slovenske skupnosti". S tem so seveda komunisti hoteli prepričati, da bi končno le prišlo do začetka konkretnega reševanja slovenske problematike.

Pogajanja so se zaključila šele v nedeljo, 7. februarja, ko so vse štiri stranke podpisale končno besedilo sporazuma. Dokument se deli v tri ločene akte: političnega, upravnega za tržaško pokrajino in upravnega za nabrežinsko občino. Prvi priznava načelno, da se mora pričeti reševati slovensko vprašanje v okviru ustave in mednarodnih sporazumov (ob ukinitvi Svobodnega tržaškega ozemlja), s tem namenom, da se ustvarijo realni pogoji za sožitje med obema narodnostnima skupinama na Tržaškem.

Pokrajinski odbor sestavljata Krščanska demokracija in Socialno demokratska stranka, od zunaj pa ga podpirata "Slovenska skupnost" in italijanska Socialistična stranka. Upravni sporazum za tržaško pokrajino predvideva vrsto konkretnih obvez, med katerimi velja poudariti naslednje: obnovilo se bo izdajanje periodičnega pokrajinskega vestnika s slovenskim prevodom; ustanovljen bo organik, v katerem bodo slovenski uradniki sprejemali slovenske stranke, z njimi govorili in jih pospremili v urade, kjer bodo imeli opravek. Nadalje bodo ti uradniki prevajali korespondenco v slovenščino; obvestila, ki bodo razobešena na oglasnih deskah, bodo tudi v slovenščini; v razpisih natečajev za novo osebje bodo imeli slovenski kandidati prednost; kmetijski tečaji bodo v slovenščini, enako tudi šolski. Oznaka pokrajinskih cest bo dvojezična. ©

VERA V NEMŠKO ZMAGO:

Gospod urednik! - Na dve pismi, ki ste ju objavili kot odmeva na moj odgovor Bratku v KT št. 307 sledeče:

L. Zupan: - Odgovora Bratku nisem bil dolžan zato, da bi le koga navduševal. Nisem bil in nisem proti nikomur izmed tistih, ki jih našteva. Spomnil sem samo na dejstva, ki sama govore. Na "dve osnovni vprašanji" in še na mnogo več sem že odgovoril v svojih prispevkih minulih let v drugih publikacijah. Tudi ništa bili predmet mojega odgovora Bratku. Če pa hočete L.Zupanu ugoditi Vi, Vam dam dovoljenje za ponatis vsega. Proti ilegali v pravem smislu in resnim namenom tudi general Rupnik ni bil. Kar pa ni bilo prav, je bil na čin "ilegalnega" delovanja v Ljubljani in bližnji okolici. To bo tudi L. Zupan vsaj po tolikih letih, ko gledamo rezultate na dlani, moral priznati. In kar ni bilo častno, je to, da takšna "ilegala" še po smrti dela krivico in celó blati ve likega Slovenca, ki se ne more braniti in je zaslužil vse kaj drugega kot to.

Infantilni ilegalec pa se žal še po tolikih letih ni izkopal iz infantilnega rezoniranja. Zato mu nimam kaj odgovoriti. Resni ljudje, ki se za problem zanimajo, pa že vedo, zakaj ni bil iz Vetrinja vrnjen noben "infantilni ilegalec" in kako je bilo s pohodom čet pod poveljstvom gen. Damjanovića v Italijo. (Med drugim mu priporočam tudi dokumentarno knjigo B. Kostića: "Za isto-

V Londonu je po kratki bolezni nenadoma umrl za ra kom ing. Albin Mozerič, ki je preko Indonezije prišel iz Argentine na poldrugoletni posel v osrednjo pisarno petrolejske družbe Shell. Bil je dolgoletni predsednik Društva Slovencev v Buenos Airesu.

Nosilec samostojne slovenske liste za deželnozbornske volitve na Koroškem 14. marca je g. Mirko Kumer, kmet iz Blata pri Pliberku. Veliko se je že udeleževal v javnem življenju in verno nastopal v obrambi slovenskih pravic.

Britanski zunanji minister bo obiskal Beograd v aprilu.

riju naših dana".) - In še to: Če si že ne upa pred javnost, naj mi vsaj v zasebnem pismu pove, kdo je! V aktih slovenske policije (ne Gestapa!) ga bom potem mogoče našel med tistimi, ki so se v okolici Logatca in Vrhniko "ilegalno borili" s tem, da so "kupovali" samo vole, ker so krave bile predragocene...

Želim, da bi KT pod Vašim uredništvom še naprej tako vzgledno podpiral svobodno slovensko besedo.

Dr. S. Kociper

KLIC TRIGLAVA PREMEHAK:

G. urednik! - K.T. je kot politično neodvisni list res malo premehak proti rdečim. Tudi rdeči ne prizanašajo nikomur, mi pa vendar branimo svobodo in kolikor je v naših močeh jo tudi moramo.

J.R. (Skandinavija)

⊖ Najtrši oreh pri razgovorih s strankami leve sredine je bilo vprašanje župana v nabrežinski občini. Krščanski demokrati, ki imajo največ občinskih svetovavcev, so seveda to mesto zahtevali zase, "Slovenska skupnost" pa je s svo je strani vztrajala na načelu, da morajo biti v pretežno slovenskih občinah slovenski župani. Končno so se predstavniki strank sporazumeli, da bo to važno mesto zasedel član sveta "Slovenske skupnosti" g. Drago Legiša. Njegovo in odborovo delovanje pa bodo stranke po dveh letih in pol verificirale in se nato odločile za nadaljnje ukrepe.

Že iz tega prednjega je mogoče sklepati, da je bil rezultat pogajanj pozitiven, saj ni doslej na Tržaškem še nobena politična formacija izsilila od vladnih strank toliko zagotovil v korist slovenske manjšine. Pravkar doseženi sporazum nam pa tudi jamči, da se bo končno le pričela reševati slovenska problematika v tržaški pokrajini. Vsi ti doseženi rezultati bodo vsekakor v korist celotnega slovenskega življa. Nad sedanjim položajem pa smo lahko zadovoljni tudi s stališča stranke, saj ima ta dva župana (v Nabrežini in v Repentabru), v pokrajinskem svetu pa zastopnika, ki bo lahko konkretno vplival na delovanje odbora.

S tem sporazumom je doseglo priznanje slovenskih volivcev liste "Slovenske skupnosti" tudi konkretno obliko. Ker namreč čuti ta Skupnost, da ji je zaradi novega položaja potrebna močna organizacija, je sklenila, da bo v bližnjem sklicala ustanovni občni zbor, ki naj da "Slovenski skupnosti" potrebno organizacijo in seveda tudi potrebno finančno oporo.

S.R.

ČASI SO SE SPREMENILI

Od našega dopisnika

Tretje zasedanje 2. vatikanskega koncila se je pričelo 15. septembra 1964. Koncilski očetje so bili takoj opozorjeni, da morajo biti debate krajše, da naj bolje čuvajo koncilsko tajnost in da naj ne dajejo intervjujev. Kot že pri preteklih zasedanjih, so tudi tokrat koncilске očete opozorili, da ni dopustno razširjati v koncilski dvorani letakov, brošur in knjig, česar pa se koncilski očetje niso držali.

Tekom tretjega zasedanja so dozorele konstitucije o Cerkvu, ekumenizmu in o vzhodnih cerkvah. Vse so bile sprejete z veliko večino. V soboto 21. novembra jih je papež slovesno odobril.

Dogmatična konstitucija o Cerkvu pravi, da smo vsi božje ljudstvo, da so laiki Cerkve zato poklicani, da sodelujejo. Vpeljan je zopet diakonat, proti kateremu se je hudo borila konzervativna struja. Diakonati je na primer energično odklanjal splitski škof Franić, katerega štejejo med konzervativce. Posebno važna pa je v tej konstituciji potrjena zborna oblast odn. kolegijaliteta škofov, ki skupaj s papežem in pod njegovim vodstvom vladajo Cerkvu. Tudi tukaj se je zelo trudil splitski škof Franić, ki je kot referent zastopal stališče, da zakramentalnost ni zgodovinsko dokazana in da je kolegijaliteta škofov v nasprotju s 1. vaticanskim koncilom in da omejuje avtoriteto papeža. Zato je predlagal, da naj to zadevo najprej temeljito preštudirajo teologi.

Zborna oblast škofov je sicer uzakonjena, toda koncilski očetje niso preveč prepričani, da bo s tem tudi konec tega, da bi bil škof, kot je bilo že večkrat rečeno, nekak "errand boy of the Pope" (tekač, kurir) odnosno kot se je izrazil nek kanadski škof v športnem jeziku - samo še "lahka kategorija" ko pride v Rim. Na koncu tega zasedanja so morali namreč škofje vzeti na znanje, da je treba škofovsko kolegijaliteto razumeti tako, da kolegij škofov ne obstaja in ne predstavlja ničesar brez svoje glave - papeža. Papež lahko stori brez posvetovanja s škofi vse, kar smatra po svoji vesti, da je dobro za Cerkev. Obstojata zato dva nosilca najvišje oblasti: papež sam in zbor škofov z in pod papežem. To je postalo še bolj jasno, ko je kardinal Marella sporočil koncilu, da se je v definiciji kolegijalitete na ukaz z višjega mesta črtala bistvena beseda "polna" oblast. Koncilski očetje so nadalje ugotovili, da je papež v shemi o krščanski enotnosti, katero je koncil sprejel, napravil 18 sprememb ter da so nekatere take, da popolnoma spremenijo smisel sklepov koncila. Neki tak sklep se je na primer glasil, da protestanti "najdejo Boga" v svetem pismu. Papež je besedo "najdejo" nadomestil z besedo "iščejo". Svojo oblast je papež pokazal tudi s tem, da je proglasil na koncu tretjega zasedanja Marijo za "Mater Cerkve", čeprav je koncil sklenil, da naj ta naslov ne pride v Marijino poglavje konstitucije o Cerkvu.

BORBA MNENJ

Veliko prahu je dvignila v svetu izjava koncila o židih, ki zatrjuje, da židje niso bili krivi božjega umora in da tega tudi danes niso. Arabske države so ogorčeno protestirale, češ da se s tem daje židom veliko moralno podporo. To stališče so zastopali tudi škofje iz arabskih dežel. A za žide so se posebno zavzeli ameriški škofje. Koncil je končno odločno izjavil, da ta izjava nima nobene politične primesi.

Že na drugem zasedanju koncila je krožila v zvezi z židovskim vprašanjem anonimna brošura "Zarota proti Cerkvu", medtem ko sta na tretjem zasedanju krožila kljub prepovedi po trideset strani dolga pamfleta "Židovski narod je morilec Boga" in "Prostozidarska akcija na koncilu". Tega slednjega je podpisala "Skupina posvetnih duhovnikov in redovnikov", od katerih dva sta bila baje na samem koncilu. Pamflet pravi, da je kardinal Bea, ki vodi tajništvo za krščansko enotnost, utrl pot smrtnim sovražnikom krščanstva - prostozidarskim in komunističnim židom. Pamflet tudi napada žide, ki so v cerkveni hierarhiji prišli na visoke položaje, tako kardinala Bea, Monsg. Österreicherja, Monsg. Gregory Bauma in pomožnega škofa Walterja Kampeja, katerim poleg židovstva očitajo zveze s prostozidarskimi ložami. Pamflet zatrjuje, da se skriva za reformami kardinala Bea, Suenensa, Fringsa, Döpfnerja in njihovih pomočnikov namen uničiti Cerkev. S katoliško Cerkvijo in papežem naj bi se zgodilo isto kot s krščanskimi monarhi, to je, papež naj bo odstavljen in oropan avtoritete, Vatikan pa spremenjen v muzej kot Louvre in Versailles. Itd.

Tik pred zaključkom tretjega zasedanja je prišlo še do majhne krize zaradi izjave o židih, katero je odobrila večina koncila in katero je hotela koordinacijska komisija spremeniti, kakor tudi zaradi izjave o verski svobodi, katero bodo popolnoma predelali. Neposreden povod za krizo je dala že preje navedena izjava kardinala Marelle ter pismo, ki ga je dobil kardinal Bea od glavnega tajnika koncila Feliceja, v katerem je bilo rečeno, da naj se koncil "na višji ukaz" odreče izjavi o židih in opusti izjavo o svobodi vere. Kardinal Tisserant je tudi naznanil, da je "mno go koncilskih očetov" izjavilo, da ni imelo časa proučiti deklaracije o verski svobodi. Predsedstvo je zato smatralo za najboljšje, da se o tem vprašanju ne odloči na tem zasedanju. Med koncilskimi očeti je nastalo veliko razburje-

nje, slišali so se glasni protesti in bojevite parole. Škofje so se jezno dvignili s svojih sedežev in se podali v prostor pod tribunami, kjer so razburjeno komentirali, da spada med te "mnoge koncilске očete" kakih 120 več ali manj konzervativnih italijanskih škofov. Kardinal Meyer, ki je sicer zelo miren človek, je bil bled od jeze, medtem ko je belgijski škof, ki bi moral imeti referat o izjavi o svobodi vere, držal borben govor in se na koncu zjokal. Razburjeni koncilski očetje so v koncilski dvorani sestavili prošnjo na papeža, katero so kardinali Meyer, Ritter in Leger še isti dan predložili papežu. Toda drugi dan so iz ust kardinala Tisseranta ponovno zvedeli, da papež soglašá s predsedstvom. Tako je papež na koncu zasedanja na dramatičen način pokazal, da vodi Cerkev on in ne škofje vaticanskega koncila.

KURIJA NA TRETJE MESTO

Papež Pavel VI. je znova ob zaključku tretjega zasedanja naznanil, da bo rimska kurija preurejena odnosno internacionalizirana. Sedanja kurija je po ogromni večini italijanska in ima še vedno isto strukturo kot jo je dobila za časa protireformacije. Vsi vedo, da ji ta koncil gre sila na živce. S proglasitvijo nezmotljivosti papeža leta 1870 na 1. vaticanskem koncilu, je izgledalo, da bo strah koncilov za vselej izginil, kajti kurija se ničesar bolj ne boji kot koncilov. Predkoncilске priprave so usmerjali konzervativni in skoro nazadnjaški krogi. Pričakovali so, da bodo koncilski očetje rekli k vsemu - da in amen. Nek prelat rimske kurije je na primer izjavil: "Vse, kar si želim, je to, da koncilski očetje čimpreje zginejo domov in čimpreje pozabijo, kar so govorili na koncilu." A nek drug prelat kurije je dejal: "Tri leta že traja nevarna vijugasta smer koncila. Zadnji čas je, da papež znova vzame Petrovo barko v svojo roko."

Komentator koncila, pater Legault, je z ozirom na take izjave menil, da škofje prav nič ne mislijo na to, da bi kaj kmalu pozabili, niti v vodoravnem razgovoru s svojimi duhovnimi brati, niti v navpičnem razgovoru s svetim Duhom. Ne gre za Cerkev od oktobra 1964, temveč za Cerkev od jutri in bodočnosti. Papež, škofje, duhovniki in laiki delajo na tej Cerkvi bodočnosti in zato se koncil šele začne. Doslej je bil vrstni red: papež, kurija, škofi. Z zborom pravico in reformo kurije pa bi se vrstni red izpremenil: papež, škofi, - kurija.

Že 86. glavna kongregacija je začela z razpravo o izjavi o verski svobodi, ki je danes ogrožena bolj kot kdajkoli popreje. V zadnjih petdesetih letih je bilo poklanjih več kristjanov zaradi vere kot v vseh preteklih stoletjih skupaj. Svobode ni lahko definirati. Ne gre samo za priznanje svobode kristjanom od kristjanov, ampak morajo to svobodo priznati vsi ljudje vsem ostalim in vsem verskim skupnostim v človeški družbi. Ameriški škofi so se z veliko vneemo potegovali za to stališče, medtem ko so bili na primer Španci za to precej manj navdušeni. Španski kardinal Quiroga je menil, da se zanemarja tradicija in preveč poudarja novo. Konzervativni krogi so dosegli, da ni prišlo do glasovanja o tej izjavi in da bo zato znova predmet četrtega zasedanja.

Škofi so se močno zavzemali za to, da bi bili laiki udeleženi pri upravi svete stolice in da bi bili tudi v njeni diplomatski službi. Kanadski kardinal Leger se je zavzemal za to, da bi se spremenile obleke in način življenja duhovnikov, kakor tudi način, na katerega Cerkev govori. Ta način je starinski, abstrakten in odtujen od življenja. Belgijski kardinal Suenens je zahteval revizijo postopka pri proglašanju svetnikov. Med svetniki naj bodo zastopani vsi socialni razredi, ker je sedaj v tem pogledu veliko nesorazmerje. Od svetnikov, ki so bili proglašeni od začetka 18. stoletja do danes, je 85 odstotkov redovnikov, a 95 odstotkov jih pripada trem deželam. Cerkev je za vse vernike. Madžarski pomožni škof Jožef Blank je bil edini, ki se je na koncilu zavzel tudi za kaplane, češ da je že čas, da se reši tudi to vprašanje, tako da ne bo samo govora o njihovih dolžnostih, ampak tudi o njihovih pravicah. Na koncilu se je govorilo tudi o odpadlih duhovnikih, ki jih je na svetu okrog 50.000. V Italiji in v južni Ameriki zapuosti predčasno svoj položaj in delokrog okrog 10 odstotkov duhovnikov. Marsikateri od teh je potreben pomoči.

Čeprav se uradno trdi, da ni na koncilu ne večine, ne manjšine, ne progresivnih, ne liberalcev, konzervativcev in mračnjakov, je bilo nemogoče preprečiti, da se ne bi ustvarili vsaj dve struji. Ena so konzervativci, ki se nedolžno označujejo kot skupina koncilskih očetov iz raznih narodov, katerih tajnik je nadvse konzervativni škof De Provenca Sigaud iz Diamantine v Braziliji. Glavno besedo na sestankih te skupine ima ponavadi kardinal Ruffini. Druga struja so progresivni, ki sicer niso formalno organizirani, a je očitno, da potegnejo za seboj večino koncila, kadar gre za kako važno vprašanje ali nastop. Med nje spadajo kardinali Frings, Afrink, Meyer, Leger, Suenens, Lercaro, König in Döpfner.

Tokrat je bila pripuščena h koncilu prva ženska. In sicer gdč. Maria Louise Monnet, sestra nekdanjega francoskega ministra. Imenovano je bilo tudi osem novih laičnih opazovalcev in 15 poslušalk, 8 redovnic in 7 laičnih žena.

Tretje zasedanje je sedaj končano in cerkveni Rim ima zopet svoj stari izgled. Vršilo se bo še četrto zasedanje, ki naj bi bilo zadnje. Pri tem bo seveda najvažnejše to, kak učinek bodo imeli v praktičnem življenju Cerkve razni sklepi, priporočila, želje, teksti, itd. Vsi koncilski očetje, z umrlim papežem Janezom XXIII. vred, so mnenja, da je potrebno napraviti red najprej v lastni hiši in se šele nato lotiti drugih večjih nalog.

KULTURA IN OMIKA

TAKTIKA SE JE SPREMENILA

V intervjuju z ljubljanskim DELOM o delovanju Društva slovenskih književnikov je njegova predsednica Mira Mihelič omenila težke stanovanjske razmere članov društva. Rekla je, da se je lani v okviru stalne stanovanjske akcije Društva vselilo v stanovanja, ki jih je preskrbelo društvo, 14 književnikov; od tega štirje, ki niso člani društva. To kaže, da se odbor društva zaveda, da je njegova naloga zastopati koristi neke kar najširše skupnosti. Potem pa je nadaljevala: "Po vsem tem... zveni kot popolna ironija in potvarjanje, ko na primer v študentski TRIBUNI bereš očitke, da v DSK vlada monopolizem. V zadnjih številkah TRIBUNE je bilo toliko napadov na Društvo in nasvetov, kako naj se DSK reorganizira, da si nehote dobil vtis, kako slovenski študentje nimajo drugih skrbi in problemov kakor slovenske književnike in ureditev statuta naših literarnih revij - če so bili res študentje, ki so to razpihovali in napihovali."

O krizi v slovenskem kulturnem življenju pa je Miheličeva med ostalim vedela povedati sledeče:

"Bodimo odkriti: tega, da so se razmere pri nas na kulturnem področju tako zaostriale, ni povzročila skrb, da je pri nas ogrožena kultura ali svoboda umetniškega ustvarjanja, temveč gre za organiziran poskus prenesti politiko na tla kulture. V tem smislu si potem lahko razlagamo, da neka skupina proglasi kulturni molk 'dotlej, dokler se ne bo stanje spremenilo' in ta molk prekine, ne da bi se bilo stanje spremenilo, spremenila pa se je taktika, ki je prej narekovala skupinski izstop iz DSK in narekuje se daj skupinski vstop."

ĆOSIĆ NOVI ŽIVKOVIĆ

Stanovanjska kriza je tudi med srbskimi literati. Na nedavnem zborovanju je bilo rečeno, da je med ostalimi problemi "gotovo najtežje stanovanjsko vprašanje nekaterih članov." Omenjeno zborovanje je bilo pomembno tudi zato, ker sta na njem Dobrica Ćosić in Oskar Davičo spet zagovarjala stališče, da je potrebna organizacija zveze književnikov Jugoslavije na osnovi grupiranja po afinitetah in ne po republiških društvih. Njun predlog predvideva likvidacijo sedanjih republiških društev. Ćosić se je na sestanku branil pred očitki iz Slovenije, čes da zagovarja stališča, ki so blizu "jugoslovanstvu" Živko vičeve diktature, kar pa mu po poročilu DELA ni uspelo, čeprav je poudarjal, da je sam predvsem internacionalist. Dr. Bratko Kreft mu je rekel, da se za njegovimi izvajanci "skrivajo razna nesocialistična in nacionalno nedemokratična integracijska prizadevanja skupaj z bojem

za monopol ene same literarne struje oziroma skupine."

KULTURNI SPOMENIKI: Poseben odbor Društva slovenskih književnikov bo uredil spominski muzej Louisa Adamiča v njegovi rojstni hiši, gradiču Praproče pri Grosupljem. Odbor se zanima za vse dokumente, pisma, itd. v zvezi s pisateljem.

Ob urejevanju Titovega trga v Kranju so naleteli na skelete. Kustos za arheologijo Gorenjskega muzeja, Andrej Valič, je po bronastih obsenčnih obročkih ugotovil, da gre za staroslovansko grobišče iz 9. ali 10. stoletja.

Slovenska Matica je praznovala stoletnico obstoja.

KNJIŽNI TRG: Prvi zvezek žepne zbirke ZENIT Mladinske knjige je Remarquov roman "Noč v Lizboni". Urednica zbirke je Mira Mihelič

Društvo književnih prevajalcev Slovenije ima trenutno 83 članov. V minulem letu so prevedli nad 80 tujih književnih del. V spomin na pokojnega Antona Sovreta je društvo ustanovilo posebno prevajalsko nagrado. Na mesto sedanjega predsednika društva Božidarja Borka, ki je odstopil, so izvolili dr. Franja Smerduja. Za tajnika je bil ponovno izvoljen Tone Glavan.

Novosadski založnik FORUM je izdal izbor Kosovelovih pesmi v srbohrvaščini.

Skopsko "Prosvetno delo" je izdalo srbskohrvatsko-makedonski slovar, ki obsega 35.000 besed.

Končujejo se priprave za izid prvih dveh delovega srbskohrvatskega slovarja. Slovar bo imel šest delov in bo štel skupno 5.000 strani velikega formata. Tiskan bo v latinici in cirilici, izdali pa ga bosta Matica srpska iz Novega Sada in Matica hrvatska iz Zagreba.

BANJALUŠKE IZKLJUČITVE

V zvezi s Staničevim poročilom v februarjem KT o izključitvi 132 učencev banjaluške gimnazije, naj dodam sledeče: Ta pedagoški škandal bi se skoro pojavil pred zveznim ustavnim sodiščem. Republiški pravilnik za šolstvo namreč ne dovoljuje izključitve zaradi slabih ocen, dovoljuje pa jo pravilnik šole, ki je bil izdelan po statutu odobrenem od občine. Na občini, kot kaže, niso natančno pregledali, kaj so odobrili, in profesorski zbor gimnazije je zato vztrajal, da študente lahko izključijo. Na seji sveta za prosveto banjaluške občinske skupščine, ki je nato prevzel pristojnost drugostopenjskega organa, so za tem razpravljali o 95 vloženi pritožbah proti izključitvi. Od teh so jih 57 zavrnilo, 4 so vrnilo gimnaziji v ponovni postopek, a 34 so ugodno rešili s tem, da so gimnaziji priporočili, da jim v drugem polletju "pomaga". Potrdili pa so izključitev 37 dijakov, ki se niso niti pritožili. Posvetovanju, ki je trajalo cela dva dni, so prisostvovali tudi predstavniki republiške vlade.

ŠOLA IN VZGOJA: Tajništvo ljubljanske univerze je zbralo zanimive podatke o štipendijah na univerzi. Medtem ko je bilo decembra 1963 na univerzi 2.515 (ne kaj nad 34%) štipendistov, je dobivalo štipendije decembra lani 3.127 slušateljev (dobrih 43%). Povprečna štipen

dija je znašala letošnjega januarja 18.650 dinarjev (na pravni fakulteti 16.540 din in na strojni 19.100).

Po zadnjih podatkih študira na univerzah v Jugoslaviji okrog 2.000 tujih študentov. Kakih 1.400 študentov dobi va štípendijo od komisije za kulturne stike s tujino, ostali pa študirajo na lastne stroške.

Na konferenci Zveze komunistov beograjske univerze so ugotovili, da se 90% odličnih dijakov vpisuje na tako imenovane "donosne" fakultete - medicino in tehniko.

Na osnovi sporazuma med Jugoslavijo in Italijo bodo štírtje profesorji in učitelji manjšinskih šol na Tržaškem šli na jezikovno in literarno izpopolnjevanje na ljubljansko univerzo. Isto število pedagogov bodo poslale italijanske manjšinske šole iz Kopra in Buj na univerzo v Padova.

Od junija 1951 do decembra 1963 je bila na vseh fakultetah beograjske univerze napisana in ohranjena samo ena doktorska disertacija s temo "delavsko samoupravljanje v Jugoslaviji"... Disertacijo je branil Burmanec Aung Tein.

DELO je odprlo stalno nedeljsko rubriko posvečeno jezikovnim vprašanjem iz skrbi za slovenski jezik, ki doživlja v tisku in javnem govoru hudo nasilje in pačenje.

KRONIKA

Tito je bil na obisku v Slavoniji in si ogledal nekaj tovarn in kombinatov. Na kosilu v Vukovaru je nato govoril o svojih vtisih in tekočih problemih. Dejal je, da "smo sedaj v obdobju urejanja naše ekonomske situacije, kar se je pričelo v preteklem letu." Instrumenti, ki so bili sprejeti pred nekaj leti, so danes zastareli, zato jih je treba spremeniti. Ko pripravljamo nove instrumente, "mi zgoraj vselej gledamo nekako linearno," kar včasih zadene tistega, ki ga ne bi smelo zadeti.

V zadnjem času smo uvedli restrikcije, pri čemer smo v prvi vrsti mislili na omejitve uvoza investicijskega materiala in opreme za gradnjo tovarn, ki v sedanjem trenutku niso najvažnejše za nadaljni razvoj naše industrije. Z linearnim uvajanjem pa so restrikcije v glavnem zadele uvoz surovin in reprodukcijskega materiala. Investicije namreč še vedno pogoltnejo velik del deviz, tako da jih ne ostane dovolj za reprodukcijski material.

Biti bi morali bolj energični in dosledni in ne smemo dovoliti na primer gradnje novih tovarn, da ne bi znova obremenjevali našega deviznega sklada z uvozom opreme za tovarne, ki nam niso potrebne, marveč bi ga morali izkoriščati za uvoz reprodukcijskega materiala in za rekonstrukcijo obstoječih tovarn. Neprimerno je in zelo škodljivo, če se grade razne majhne tovarnice, ki so večinoma nerentabilne. Sicer pa gredo danes povsod po sve tu k ustvarjanju velikih podjetij.

Če hočemo, da se v naši deželi povečuje življenjski standard, tedaj moramo imeti pred očmi jugoslovansko ekonomiko v celoti. "Opozoriti bi vas hotel, da letos ne bo lahko, da bo mnogo godrnjanja zaradi zvišanja cen.

Janez Gradišnik, avtor vrste člankov o zapletenem izraževanju, je takoj na samem začetku skritiziral poročila DELA, v katerem mrgoli samostalnikov, glagolov pa ni videti.

LITERARNA REVIJA ZA TUJINO

Izvršni odbor Zveze književnikov Jugoslavije je sklenil, da bo v bližnji bodočnosti začel izdajati trimesečno revijo v angleščini in francoščini. Revija naj bi sistematično spremljala literarno dejavnost v Jugoslaviji.

STIKI S TUJINO: DELO pravi, da je prevod "Bratovščine Sinjega Galeba" Toneta Seliškarja v estonsčino verjetno prvi slovenski tekst v estonskem jeziku, kar pa ne verjamem, ker je malo verjetno, da bi se pod naslovom knjige v litvanščini skrival tekst v estonsčini.

V New Yorku in Des Moines (Iowa, ZDA) je bila razstava fresk iz Jugoslavije.

V Jugoslaviji prikazujejo razstavo reprodukcij ameriških likovnih umetnikov, ki so ustvarjali v tem stoletju.

Zagrebska Opera bo letošnjo jesen gostovala na Japonskem s "Prodano nevesto" in nekaterimi operami sovjetskih skladateljev. SPECTATOR

CENE SO NAM PODIVJALE

Cene so naše najtežje vprašanje. Doslej nam nikakor ni uspelo, da bi jih zgrabili in čvrsto držali in se oblikujejo stihijsko (ne glede na kontrolo). Tu bi se morali držati manj demokracije in malo več administrativnih posegov. Pri nas so na primer rudarji najslabše plačani, saj so po višini zaslužka na 32. mestu, medtem ko so v nekaterih državah na prvem mestu. Četudi zdaj povsem upravičeno povečujejo ceno premoga, da bi zvišali plače rudarjem, ni prav, da se hkrati zvišujejo cene tudi tistih proizvodov, ki nimajo nobene zveze s premogom. Tu moramo intervenirati in to bomo tudi storili," je zaključil Tito.

Cene časopisom so se zvišale zaradi pomanjkanja papirja. Papirja pa manjka zaradi pomanjkanja lesa... ki ga izvažajo. To pa ni edino, kar manjka. Manjkajo celo kontracepcijska sredstva zaradi "usmeritve k izvozu" in služenju tujih deviz. Socialni delavci se pri tem pritožujejo, da ima malo smisla vse razburjanje o naraščanju števila splavov, če pa kontracepcijskih sredstev ni na razpolago.

V aprilu bo Tito obiskal Alžir. Na obisku v Združeni arabski republiki se nahaja Aleksander Ranković.

Ljubljanska Opera izvaja Borodinovega "Princa Igorja" tretjič v svoji zgodovini. Prvič ga je izvedla leta 1930, ko je naslovno vlogo pel R. Primožič, drugič pa 1.1945. Samo Smerkolj, Fric Lupša in Ladko Korošec pojejo iste vloge kot so jih pred dvajsetimi leti. Ljubljanska Opera je z njim gostovala tudi v Italiji.

IVAN STANIČ